

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.14:37.035.3

Юлія БЕЛІКОВА,
аспірант кафедри педагогіки Донецького національного університету
(Україна, Вінниця) beli-yulya@rambler.ru

РОЗКРИТТЯ МОЖЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ» ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються проблеми формування професійного саморозвитку студентів, уточнюється понятійний апарат дослідження; пропонується технологія педагогічного сприяння формуванню професійного саморозвитку в умовах сучасної освіти, заснована на особистісно-розвиваючому навчанні майбутніх майстрів виробничого навчання.

Ключові слова: професійний розвиток особистості, компонент спрямованості особистості, когнітивний компонент, рефлексивно-регулятивний компонент, особистісно-орієнтований навчально-виховний процес.

Літ. 4

Yulya BELIKOVA,
postgraduate student of Pedagogy Department Donetsk National University
(Ukraine, Vinnitsa) beli-yulya@rambler.ru

DISCLOSURE OF CAPABILITIES COURSE «FUNDAMENTALS OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT» FOR PROFESSIONAL SELF- DEVELOPMENT OF FUTURE INDUSTRIAL TRAINING MASTERS

The article deals with the forming of professional self development students problem, clarifies the conceptual study apparatus; the teaching technology to promote a professional self-development in the modern education, based on professional self-development of future industrial training masters is proposed.

Keywords: the professional individual development, the individual orientation components, cognitive component, reflexive-regulatory components, self-oriented educational process.

Ref. 4.

Юлія БЕЛІКОВА,
аспірант кафедри педагогіки Донецького національного університету
(г. Вінниця) (Україна, Вінниця) beli-yulya@rambler.ru

РАСКРЫТИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ УЧЕБНОГО КУРСА «ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМОРАЗВИТИЯ» ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМОРАЗВИТИЯ БУДУЩИХ МАСТЕРОВ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ

В статті розглядаються проблеми формування професійного саморозвитку студентів, запропонована технологія педагогічного содействия формуванню професійного саморозвитку в умовах сучасного освіти, заснована на особистісно-розвиваючому навчанні майбутніх фахівців виробничого навчання.

Ключові слова: професійне розвиток особистості, компонент особистісної спрямованості, когнітивний компонент, рефлексивно-регулятивний компонент, особистісно-орієнтований навчально-виховний процес.

Лит. 4.

Постановка проблеми. Економічні, соціальні та інші умови сучасного суспільного життя висувують проблему професійного саморозвитку як актуальну, тому що він є невід'ємною складовою системи особистісного саморозвитку людини, її професійної компетентності. Людина сучасного суспільства за вимогами ринку праці та посадових обов'язків повинна займатись самоосвітою та самовихованням впродовж життя. Необхідність підготувати фахівця, здатного до рефлексії, до професійного саморозвитку – важливе завдання освіти. Професійний саморозвиток є системною категорією. Парадигма його розгляду складна, тому що її зміст охоплює різні сфери науки та філософії буття людини. Наукою розроблені загальні теоретичні основи забезпечення розвитку у майбутніх спеціалістів протягом їх професійної підготовки. Але ж практична реалізація стратегії професійного саморозвитку в умовах сучасної освіти є проблематичною. Ми пропонуємо навчальний курс: « Основи професійного саморозвитку» для якісної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання.

Аналіз досліджень. Проблеми саморозвитку, сприяння успіхові того, хто навчається, присвятили свої праці видатні вчені минулого (Я. Коменський, Я. Корчак, Дж. Локк, М. Монтень, М. Монтессорі, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші). Вона є предметом дослідження і багатьох сучасних науковців, які розглядають її у різних аспектах: обґрунтування теоретико-методологічних і змістових основ професійно-педагогічної освіти, орієнтованої на особистісне і професійне зростання студента (В. Андрущенко, О. Абдуліна, А. Бойко, С. Гончаренко, І. Гавриш, О. Гребенюк, В. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Савченко, В. Сластьонін, А. Хоменко, Л. Хомич та інші); організація процесу навчання студентів з урахуванням педагогічного супроводу і допомоги (І. Бех, Є. Бондаревська, Т. Давиденко, О. Кучерявий, Л. Кравченко, С. Максименко, В. Рибалко, Т. Рогова, В. Стрельников, Н. Тализіна, Т. Цецоріна, Н. Чайченко, Т. Шамова, Н. Шиян, І. Якиманська та інші); подолання труднощів студентів у навчанні (М. Данилов, Н. Кузьміна, В. Лозова, В. Шпак); забезпечення сприятливих умов для самостійної роботи студентів і сприяння їх самоорганізації (А. Алексюк, С. Архангельський, Б. Год, Л. Гриценко, В. Козаков, Н. Манжелій, П. Підкасистий та інші); розвиток особистості (Л. Анциферова, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Костюк, В. Крутецький, О. Леонтєв, С. Максименко, С. Рубінштейн); оптимізація навчальної діяльності студентів, запровадження активних методів та інноваційних технологій навчання (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Беспалько, Н. Бібік, І. Лернер, В. Лозова, Н. Мойсеюк, І. Підласий, І. Рогальська, О. Савченко, М. Скоткін та інші).

У наукових дослідженнях, присвячених безпосередньо питанням педагогічної підтримки особистості, її розглядають як надання допомоги у вирішенні проблем розвитку індивіда (А. Андрєєва, Т. Анохіна, О. Газман); як взаємодію, дружні стосунки, внутрішнє налаштування на спільний позитивний результат педагога і суб'єкта навчання (Н. Крилова, Н. Михайлова); як педагогічну діяльність, що забезпечує процеси індиві-

дуалізації особистості (В. Бердеханова, Г. Сорока); як активну співучасть у життєвому самовизначенні особистості, підготовку до здійснення вибору у проблемних ситуаціях, самореалізацію й усунення суб'єктивних перешкод розвитку (А. Маслоу, К. Роджерс та інші).

Мета статті – розглянути і проаналізувати можливості навчального курсу «Основи професійного саморозвитку» для якісної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання.

Виклад основного матеріалу. Більшість вчених, що займаються проблемою формування і розвитку пропрофесійних компетенцій, обґрунтовано вказують на ефективність використання теорії поетапного формування розумових дій, розробку якої, вслід за П. Гальперінім, продовжила Н. Тализіна і її учні. Теорія поетапного формування розумових дій отримала свій розвиток у працях І. Ільєсова, А. Подільського, З. Решетова, С. Смирнова та інших авторів.

Спираючись на зазначені вище роботи, ми виділили такі етапи формування компетенції професійного саморозвитку студентів: адаптаційний, когнітивний, інтеграційно-діяльнісний. Адаптаційний етап пов'язаний з початковою стадією навчання у вузі. На даному етапі відбувається формування у студентів перших адекватних уявлень про професійний саморозвиток і власну готовність до нього. У цей період починає формуватися система цінностей, пов'язаних з професійним саморозвитком.

Когнітивний етап спрямований на освоєння студентами теоретичних та інструментальних основ професійного саморозвитку, формування механізму саморегуляції навчально-професійної діяльності, розвитку логічного і критичного мислення. Головна мета інтеграційно-діялісного етапу – інтеграція компонентів компетенції професійного саморозвитку. Він спрямований на розвиток здатності студентів керувати своєю навчально-професійною діяльністю у процесі професійного саморозвитку на основі рефлексії подій та активізації внутрішнього потенціалу.

Зазначені вище етапи можуть бути реалізовані різним чином: по-перше, включення означених питань у зміст і технологію дисциплін базової частини навчального плану, при цьому процес формування компетенції професійного саморозвитку відбувається паралельно з освоєнням змісту курсу; по-друге, за допомогою створення спеціальних курсів, зміст і технології яких орієнтовані винятково на досягнення поставленої мети і завдань професійного саморозвитку; по-третє, шляхом поєднання перших двох варіантів. Останній варіант, заснований на цілісному підході до професійного саморозвитку, як доводять результати досліджень вчених, найбільш оптимальний. Однак слід зауважити, що програми базових курсів, як правило, перевантажені, на формування мотивації до професійного саморозвитку у студентів не вистачає часу. Тому ми пропонуємо курс «Основи професійного саморозвитку», який здатен «озброїти» студента знаннями технології, яка дозволить йому з більшою легкістю і в короткий час засвоювати навчальний матеріал. Крім того, технології професійного саморозвитку на основі усвідомленого ставлення до навчально-професійної діяльності тільки підвищать продуктивність навчання і засвоєння нових знань, вмій і навичок. При формуванні компетенції професійного саморозвитку використовуються особистісно-розвивальні технології навчання. Слід підкреслити, що особистісно-розвивальні технології формування компетенції професійного розвитку включають різні методи і форми освітньої і виховної роботи.

Навчальний інтегрований курс «Основи професійного саморозвитку» спрямований на вирішення проблеми педагогічного забезпечення саморозвитку майбутнього май-

стра виробничого навчання. Навчальна дисципліна належить до циклу професійно-педагогічної підготовки.

Мета навчальної дисципліни «Основи професійного саморозвитку»: активізація особистісного потенціалу студентів та залучення їх до проектування власного професійного саморозвитку, формування культури педагогічного саморозвитку майстра виробничого навчання шляхом засвоєння теорії і технології професійного самовдосконалення.

Досягненню даної мети сприятиме вирішення таких *завдань*: забезпечити усвідомлення майбутніми фахівцями потреби у саморозвитку; сприяти засвоєнню основ професійного саморозвитку, спираючись на міждисциплінарний підхід; створення умов для опанування студентами управління кар'єрою; ознайомлення з формами та методами самопізнання, саморегуляції, самореалізації, рефлексії; сформувати у майбутніх майстрів виробничого навчання знання про цінності фахової компетентності і професійної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- *знати* – сутність професійного саморозвитку та його роль у професійному становленні фахівця, технологію планування кар'єри, форми і методи самопізнання і рефлексії, професійного становлення та базової професійної культури, структуру та зміст професійної компетентності, технології проектування власного професійного саморозвитку та професійної кар'єри;

- *вміти* – розвивати власний потенціал, творчі здібності, провести самодіагностику, здійснювати самоаналіз, планувати свою кар'єру;

- *володіти* – методами самопізнання, методами самооцінки.

Сформовані компетентності. У результаті засвоєння дисципліни формуються наступні компетенції: здатність удосконалювати і розвивати свій загальноінтелектуальний і загальнокультурний рівень; готовність використовувати знання сучасних проблем науки та освіти при вирішенні освітніх та професійних завдань.

Основний перелік тем начального курсу:

Розділ 1. Особистість як саморозвивальна система:

- Тема 1. Методологічні аспекти самоосвіти, самовиховання і саморозвитку;
- Тема 2. Теоретичні основи саморозвитку особистості. Цілісний підхід до визначення професійного саморозвитку;

- Тема 3. Вдосконалення професійної діяльності педагога професійно-технічної освіти;

- Тема 4. Саморозвиток у професійному становленні спеціаліста;

- Тема 5. «Діалог» з філософами і видатними діячами минулого як засіб самовдосконалення, самопізнання;

- Тема 6. Формування адекватної самооцінки майбутнього майстра виробничого навчання;

- Тема 7. Визначення реального образу «Я – майстр виробничого навчання».

Розділ 2. Професійний саморозвиток і професійне зростання:

- Тема 8. Компетентність як інтегративна характеристика професійної підготовки та її цільовий орієнтир;

- Тема 9. Діагностування професійної компетенції;

- Тема 10. Професійна кар'єра педагога професійно-технічної освіти;

- Тема 11. Управління кар'єрним зростанням.

Висновки. Протягом навчання в індустріально-педагогічному технікумі студент, майбутній майстер виробничого навчання, повинен не тільки оволодіти знаннями,

вміннями та навичками з обраної професії, але й стати самостійною людиною, здатною до саморозвитку впродовж життя. Цей курс допоможе майбутньому фахівцю оволодіти прийомами та засобами саморозвитку, необхідними для професійного зростання, стимулює підвищенню власної мотивації до професійно-педагогічної діяльності. Сутнісне осмислення майстром виробничого навчання теорії і технології саморозвитку можливо лише на основі інтеграції філософських, психологічних та інших знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. Костюк. – К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.
2. Компетентність саморозвитку фахівця : педагогічні засади формування у вищій школі / О. Біла, Т. Гуменникова, Я. Кічук та ін. / [наук. ред., упор. Н. Кічук; Півден. наук. центр АПН України. Ізмаїл. держ. гуманіт. ун-т]. – Ізмаїл, 2007. – 235 с.
3. Лосева Н. Саморозвиток викладача вищої школи : навч. пос. / Н. Лосева. – Д. : ДонНУ, 2003. – 336 с.
4. Міляєва В. Формування фахової компетентності державних службовців у системі підвищення кваліфікації : [монографія] / В. Міляєва. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. – 298 с.

REFERENCES

1. Kostjuk G. Navchal'no-vihovnij proces i psihichnij rozvitok osobistosti / G. Kostjuk. – K. : Rad. shk., 1989. – 608 s.
2. Kompetentnist' samorozvitku fahivcja : pedagogichni zasadi formuvannja u vishhij shkoli / O. Bila, T. Gumennikova, Ja. Kichuk ta in. / [nauk. red., upor. N. Kichuk; Pivden. nauk. centr APN Ukraini. Izmajil. derzh. gumanit. un-t]. – Izmail, 2007. – 235 s.
3. Loseva N. Samorozvitok vikladacha vishhoї shkoli : navch. pos. / N. Loseva. – D. : DonNU, 2003. – 336 s.
4. Miljaeva V. Formuvannja fahovoji kompetentnosti derzhavnih sluzhbovciv u sistemi pidvishennja kvalifikaciji : [monografija] / V. Miljaeva. – Drogobich : RVV DDPU im. I. Franka, 2011. – 298 s.

Статтю подано до редакції 20.02.2015 р.